

A vertical photograph of a forest. In the background, a grassy mound or hill rises above the trees. The middle ground is filled with dense green foliage and branches. In the foreground, a stream flows, reflecting the surrounding greenery and trees. The overall scene is lush and natural.

UUSIA KEINOJA MONIMUOTOISUUDEN TURVAAMISEEN

Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelma

Heikki Nikki/Lka

Vapaaehtoisia, joustavia keinoja

Hallitus hyväksyi syksyllä 2002 toimintaohjelman Etelä-Suomen, Oulun läänin länsiosan ja Lounais-Lapin metsien monimuotoisuuden turvaamiseksi osana Kansallista metsäohjelmaa. Ohjelman toteuttaminen aloitettiin heti.

Ohjelman pääpaino on nykyisten luonnonsuojelualueiden luonnonarvojen palauttamisessa eli ennallistamisessa ja hoidossa, talousmetsien metsäluonnon hoidossa ja näitä koskevassa tutkimuksessa. Yksityismetsissä ohjelma keskittyy vapaaehtoiisiin toimiin, joilla sovitetaan toisiinsa metsäluonnon monimuotoisuuden turvaamisen, metsätalouden ja metsien muun käytön tarpeet. Lisäksi

ohjelma esittää paikallisesti ja alueellisesti laajaa yhteistyötä metsien erilaisten käyttömuotojen yhteensovittamiseksi. Ohjelmalla pyritään siihen, että uudet keinot ovat ekologisesti ja taloudellisesti tehokkaita.

Tarvitaan tietoa, koulutusta ja neuvontaa, jotta ohjelman uudet keinot voidaan ottaa tehokkaasti käyttöön. Metsäammattilaisten panos tässä työssä on ensiarvoisen tärkeä.

Jyrki Mäkelä/Lka

Toimintaohjelman mukaan

- Luonnonsuojelualueiden elinympäristöjen ennallistamista ja hoitoa tehostetaan.
- Luonnonsuojelubiologinen kriteeristö laaditaan keväällä 2003.
- Talousmetsien luonnonhoitoon on luvassa lisää tukea.
- Metsäluonnon monimuotoisuuden, puutteellisesti tunnettujen eliölajien sekä suojelun taloudellisten ja sosiaalisten vaikutusten tutkimukseen suunnataan rahoitusta.
- Uusia rahoituskeinoja mietitään, selvitetään muun muassa mahdollisuus perustaa kansalaisten vapaaehtoiseen maksuhalukkuuteen perustuva metsien suojelusäätiö.
- Metsähallituksen vaihtomaita ja maanmyyntituloja käytetään uusien suojelualueiden hankintaan myös vuoden 2004 jälkeen.

Yksityismetsänomistajia koskevat uudet vapaaehtoiset keinot ovat

- luonnonarvokauppa, kokeilu alkaa 2003
- tarjouskilpailu, kokeilu alkaa 2004
- metsäluonnon monimuotoisuuden yhteistointaverkosto, kokeilu alkaa 2004.

Lisäksi maa- ja metsätalousministeriö ja ympäristöministeriö selvittävät mahdollisuudet niin sanottujen luonnonhoitoalueiden perustamiseen.

Tähän esitteeseen on koottu lyhyt yhteenveto toimintaohjelman keskeisestä sisällöstä.

Markku Meriluoto

Lähtökohtana elinympäristöjen ja niiden rakennepiirteiden turvaaminen

Ohjelman tavoitteena on turvata nykyistä paremmin metsäisille luontotyypeille ja uhanalaisille lajeille tärkeät elinympäristöt ja niiden rakennepiirteet. Toimet eivät kohdistu suoraan yksittäisiin lajeihin tai lajiryhmiin, vaan laajoihin kokonaisuuksiin, kuten eliöyhteisöihin ja ekosysteemeihin. Ohjelmalla on mahdollista pysäyttää monien uhanalaisten metsälajien ja metsäisten elinympäristöjen uhanalaistumiskehitys sekä parantaa niiden suojelun tasoa.

Uusimman biologisen tutkimustiedon perusteella metsien monimuotoisuudelle tärkeitä metsien rakennepiirteitä ovat

- lahopuu
- palanut tai hiiltynyt puuaines
- jalot lehtipuut
- järeät haavat.

Uhanalaisille lajeille tärkeitä, harvinaisia tai harvinaistuneita elinympäristöjä ovat

- lehdot
- kangasmetsien runsaslahopuustoiset kehitysvaiheet
- korvet
- harjujen ja reunamuodostumien paahderinteet
- tulvametsät ja metsäluhdat
- puustoiset perinnebiotoopit
- maankohoamisrannikon sukkessiometsät.

Simo Hannelius/Mka

Samuli Joensuu

Toimintaohjelman ensimmäisessä vaiheessa täsmennetään näitä tiedossa olevia luonnonsuojelubiologisia kriteerejä. Niitä tarvitaan muun muassa silloin kun valitaan sopivia kohteita uusiin vapaaehtoiisiin kokeiluhankkeisiin. Ympäristöministeriön asettaman kriteerityöryhmän työ valmistuu toukokuussa 2003.

Luonnonsuojelualueet ja metsäluonnon monimuotoisuus

Nykyiset suojelualueet ovat monimuotoisuuden lisäämisessä tärkeitä. Metsähallitus kerää lähivuosina tietoa suojelualueiden ekologisista arvoista ja lisää niitä *kertaluonteisilla ennallistamistoimilla*, kuten palauttamalla ojitettuja soita luonnontilaan ja tuottamalla keinotekoisesti lahoppuuta, sekä *pysyväisluonteisella hoidolla*. Tällöin metsissä säilytetään aktiivisesti luonnonarvoja.

Metsähallituksen vaihtomaiden ja maanmyyntitulojen käyttäminen uusien suojelualueiden hankintaan jatkuu myös vuoden 2004 jälkeen. Metsähallitus ottaa toiminnassaan entistäkin paremmin huomioon luonnon biologisen monimuotoisuuden ja selvittää suojelullisesti arvokkaiden alueiden luonnonarvot. Myös valtion retkeilyalueiden ja kuntien virkistysmetsien suunnittelua tehostetaan metsätalouden, virkistyskäytön ja ekologian yhdistämiseksi.

Metsänomistajalle useita uusia mahdollisuuksia

Monimuotoisuusohjelma tuo yksityiselle metsänomistajalle useita uusia mahdollisuuksia turvata omilla maillaan metsäluonnon biologinen monimuotoisuus. Näitä ovat luonnonarvokauppa, tarjouskilpailu ja yhteistoimintaverkostot. Kaikki ovat metsänomistajalle vapaaehtoisia ja useat perustuvat laajaan paikalliseen tai alueelliseen yhteistyöhön. Mikäli sopimus solmitaan määräajaksi, alueen käyttö jatkuu sopimuskauden päätyttyä maanomistajan haluamalla tavalla.

Metsänomistajat suhtautuvat myönteisesti luonnonarvojen turvaamiseen omassa metsässään. Tämä on osoitettu monissa mielipidetutkimuksissa. Uudet keinot tarjoavat mahdollisuuden viedä tuo valmius käytäntöön. Ennen kuin nämä uudet menetelmät monimuotoisuuden turvaamiseksi voidaan ottaa käyttöön, on luotava pelisäännöt. Siksi ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö käynnistävät hakemusten perusteella eri puolilla maata menetelmiin liittyviä kokeiluhankkeita. Myös niiden rahoitus tulee julkisesti haettavaksi.

Luonnonarvokauppa

Luonnonarvokaupassa metsänomistaja saa korvusta siitä, että hän säilyttää tai lisää luonnonarvoja omassa metsässään. Metsänomistaja voi teettää

monimuotoisuuden turvaamistöitä myös metsäammattilaisilla. Kauppa perustuu metsänomistajan tarjoukseen ja sopimus kaupasta voi olla voimassa toistaiseksi tai määräajan.

Ympäristö- ja metsäviranomaiset ottavat tarjouksiin kantaa luonnonsuojelubiologisen kriteeristön perusteella ja korvauksen maksaa luonnonsuojelun ostaja, valtio tai perustettavaksi ehdotettu metsien suojelusäitiö. Luonnonsuojelukauppa on valmisteltu laajassa paikallisessa yhteistyössä Satakunnassa. Kokeilu alkaa 2003. Kokeiluhankkeet tulevat julkisesti haettaviksi.

Luonnonhoitoalueet

Luonnonhoitoalueet olisivat maanomistajien hakemuksesta perustettavia alueita, joilla luonnonsuojelu, metsänhoito ja -käyttö sekä alueen muu taloudellinen käyttö sovitetaan yhteen. Jos luonnonhoitoalueella on luonnonsuojelullisesti arvokkaita kohteita, voidaan niihin rajoittuvissa metsiköissä tehdä nykyistä laajempia metsätaloudellisia toimenpiteitä vain, jos ne eivät vaaranna kohteen ominaispiirteiden säilymistä.

Sakari Pönniö

Luonnonhoitoalue voidaan perustaa vain maanomistajan hakemuksesta. Alueen toteuttaminen perustuisi luonnonsuojelulakiin. Alueen perustamisesta aiheutuvista käyttörajoituksista ja muista kustannuksista maksettisiin maanomistajalle täysi korvaus.

Maa- ja metsätalousministeriö ja ympäristöministeriö selvittävät vuoden 2003 aikana mahdollisuudet luonnonhoitoalueiden perustamiseen.

Tarjouskilpailu

Tarjouskilpailussa ympäristöviranomaiset päättävät, millaisia luonnonarvoja tietyllä alueella etsitään turvattaviksi. Näistä ilmoitetaan julkisesti. Jos etsittyjä luonnonarvoja on metsänomistajan mailla, hän voi osallistua tarjouskilpailuun ilmoittamalla viranomaisille, millaisin ehdoin ja millä hinnalla hän turvaisi maillaan olevat luonnonarvot. Turvaaminen onnistuu esimerkiksi perustamalla maanomistajan omistukseen jäävä suojelualue, määräaikaisella suojelusopimuksella tai lunastamalla alue valtion luonnonsuojelualueeksi.

Tarjouskilpailua kokeillaan vuosina 2004 - 2005. Kokeilualueiden metsäammattilaiset auttavat alueensa metsänomistajia tarjousten laadinnassa.

Metsäluonnon monimuotoisuuden yhteistoimintaverkostot

Metsänomistajalla on mahdollisuus yhteistyössä, esimerkiksi paikallisten viranomaisten tai kansalaisjärjestöjen kanssa, perustaa metsäluonnon monimuotoisuuden yhteistoimintaverkostoja. Tämä kannustaa paikalliseen, oma- ja vapaaehtoiseen yhteistyöhön metsäluonnon turvaamisen hyväksi. Verkostot syntyvät paikallisista aloitteista ja

maanomistajalla on ratkaiseva asema verkostoa rakennettaessa.

Yhteistoimintaverkostoon voi kuulua luonnon-suojelu-, retkeily- ja virkistysalue tai talousmetsä, mutta sen ei tarvitse olla maantieteellisesti rajattu. Yhteistoiminnan pyrkimyksenä on osoittaa kekseliäisyyttä, laajaa yhteistyötä, vuorovaikutusta ja uudenlaista toimintakulttuuria luonnon monimuotoisuuden turvaamisessa. Verkostojen tulee edistää myös taloudellista ja sosiaalista kestävyyttä.

Kokeiluhanke muistuttaa tarjouskilpailua, mutta on laajempi maantieteellisesti ja sisällöltään. Hanke ei aseta velvoitteita tai rajoitteita siitä pois jääneille maanomistajille. Valtio antaa verkostolle suunnittelu- ja rahoitustukea. Maa- ja metsätalousministeriö ja ympäristöministeriö aloittavat yhteistyössä kokeilun vuonna 2004.

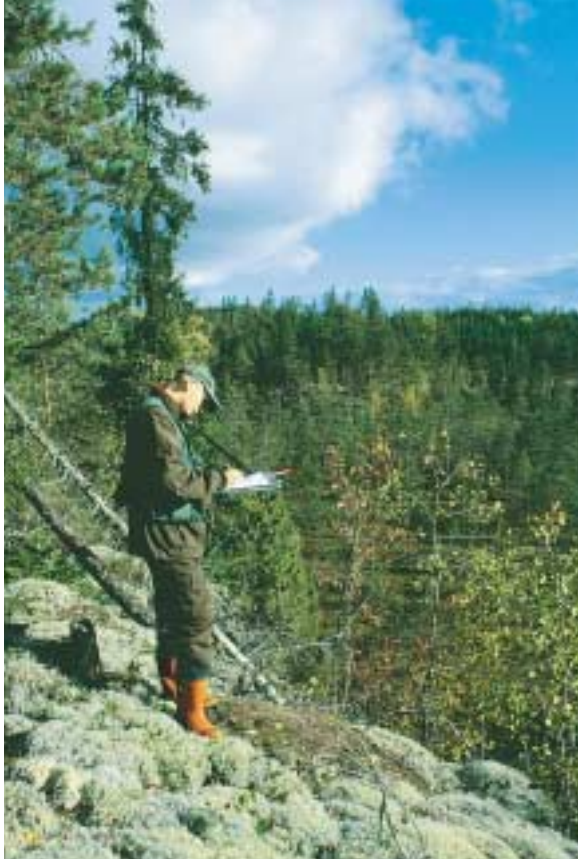
Talousmetsien luonnonhoidolle lisää tukea

Metsätalouden ympäristötukea ja luonnonhoidon määrärahoja lisätään vaiheittain. Samalla korjataan tukijärjestelmän epäkohdat ja muutetaan tarpeen mukaan metsänhoitosuosituksia. Metsälain arvokaiden elinympäristöjen kartoitukseen ohjatut varat käytetään korjattuun ympäristötukeen vuodesta 2004 lähtien.

Metsälain erityisen tärkeiden elinympäristöjen määrittelyyn luodaan ennakkopäätösmenettely ja toimintatapa yhdenmukaistetaan eri puolilla maata. Laki hyönteis- ja sienituhoista määrittelee, kuinka paljon havupuita voidaan tällä hetkellä jättää metsään lahoamaan. Tutkimuksin selvitetään, ovatko lain määräykset tarkoituksenmukaisia toisaalta luonnon biologisen monimuotoisuuden turvaamisen ja toisaalta hyönteis- ja sienituhojen ehkäisemisen kannalta.

Markku Meriluoto

Harri Menna

Tutkimus, suunnittelu, koulutus ja neuvonta

Luonnon biologisen monimuotoisuuden turvaamista tehostetaan tutkimuksen, suunnittelun, koulutuksen ja neuvonnan keinoin. Metsäalan luonnonhoitotutkimus vakinaistetaan ja metsäsuunnittelujärjestelmiä kehitetään vastaamaan paremmin metsänomistajan vaihtelevia tarpeita. Neuvonnan tuloksellisuus ja kehittämistarpeet arvioidaan, minkä jälkeen päätetään, miten neuvontaa kehitetään. Metsänomistajan omat tavoitteet otetaan aiempaa paremmin huomioon. Metsähallitus kehittää alue-ekologista suunnitteluaan muun muassa sitä arvioineen kansainvälisen arviointiryhmän esitysten mukaan.

Maa- ja metsätalousministeriön johdolla on käynnistetty laaja-alainen metsien monimuotoisuuden tutkimusohjelma. Ohjelman kustannuksiin on varattu 4,3 miljoonaa euroa.

Uusia keinoja rahoitukseen

Toimintaohjelman lähtökohtana on, että kustannukset katetaan valtion budjetista. Ohjelman lisärahoituksen tarve on yhteensä 61,7 miljoonaa euroa vuosina 2003 – 2007. Vuoden 2003 talousarvioon on lisätty 3,2 miljoonaa euroa toimintaohjelman aloittamiseksi.

Kansalaiset ovat useaan kertaan ilmaisseet halunsa tukea metsien suojelua. Siksi on päätetty selvittää vuoden 2004 aikana mahdollisuudet perustaa metsien suojelusäätiö, jolle kansalaiset ja yhteisöt voivat lahjoittaa varoja. Säätiön varoilla rahoitettaisiin ohjelman kustannuksia. Muitakin rahoituskeinoja on tarkoitus selvittää.

Markku Meriluoto

Esa Marjamäki/Metsäteollisuus ry

Monimuotoisuusohjelma kehittyy jatkuvasti

Valtioneuvoston hyväksymä toimintaohjelma on prosessi, joka kehittyy sitä mukaa kun ohjelman toteuttamisesta saadaan tietoa ja kokemusta. Ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö laativat 2006 kokonaisarvion ohjelman toimenpiteiden ekologisista, taloudellisista ja sosiaalisista vaikutuksista. Tämän perusteella arvioidaan luonnonsuojelulain mukaisen Etelä-Suomen metsien suojeluohjelman tarve.

Tuoretta tietoa toimintaohjelmasta on muun muassa osoitteissa:

www.mmm.fi/metso

www.ymparisto.fi/metso

Osoitteet ovat käytössä huhtikuussa 2003. Sivuilta on ajantasainen lista eri hankkeiden vastuuhenkilöistä ja heidän yhteystietonsa.

Vastuuhenkilöt 1.3.2003

Luonnonsuojelubiologisen kriteeristön laatiminen

Päävastuu:

Projektipäällikkö Mikko Kuusinen,
ympäristöministeriö, (09) 160 07

Osavastuu:

Ylitarkastaja Petri Ahlroth,
maa- ja metsätalousministeriö, (09) 160 01

.....

.....

Luonnonarvokauppa

Päävastuu:

Ylitarkastaja Anna Rakemaa,
maa- ja metsätalousministeriö, (09) 160 01
Ylitarkastaja Arto Tuominen,
ympäristöministeriö, (09) 160 07

.....

.....

Luonnonhoitoalueet

Päävastuu:

Hallitusneuvos Hannu Karjalainen,
ympäristöministeriö, (09) 160 07
Apulaisosastopäällikkö Pentti Lähteenoja,
maa- ja metsätalousministeriö, (09) 160 01

.....

.....

Tarjouskilpailu

Päävastuu:

Ylimetsänhoitaja Pirkko Isoviita,
ympäristöministeriö, (09) 160 07

Osavastuu:

Ylitarkastaja Ville Schildt,
maa- ja metsätalousministeriö, (09) 160 01

.....

.....

Metsäluonnon monimuotoisuuden yhteistoimintaverkosto

Päävastuu:

Ylitarkastaja Sinikka Jalasjoki,
maa- ja metsätalousministeriö, (09) 160 01
Ylimetsänhoitaja Pirkko Isoviita,
ympäristöministeriö, (09) 160 07

.....

.....

Talousmetsien luonnonhoito

Päävastuu:

Apulaisosastopäällikkö Pentti Lähteenoja,
maa- ja metsätalousministeriö, (09) 160 01
Luonnonsuojeluvalvoja Pekka Salminen,
ympäristöministeriö, (09) 160 07

.....

.....

Koulutus, suunnittelu ja neuvonta

Päävastuu:

Ylitarkastaja Anna Rakemaa,
maa- ja metsätalousministeriö, (09) 160 01

Osavastuu:

Luonnonsuojeluvalvoja Pekka Salminen,
ympäristöministeriö, (09) 160 07

.....

.....

Sähköpostiosoitteet

Maa- ja metsätalousministeriö
etunimi.sukunimi@mmm.fi

Ympäristöministeriö
etunimi.sukunimi@ymparisto.fi

